

Iedere dag componeren

Daan Manneke is ook een manneke. Een typisch manneke of - deftiger gezegd - een markante persoonlijkheid. Klein van stuk, tengere gestalte, grijs sikje, grijze snor en aan weerszijden van het hoofd grijs haar. Zeg maar gerust een componistenkop. Zou zo in gips op de piano kunnen staan. De Bredanaar is een van de grootste naoorlogse componisten van Nederland. Binnenkort wordt hij 70. 'Mooi cijfer met die 7 erin.'



door
René van der Velden
rené.vandervelden@bndestem.nl

Halverwege het gesprek krijgt Daan Manneke tranen in zijn ogen. „Om hier antwoord op te geven moet ik je een gedicht van Guido Gezelle laten horen. Ik ken het uit mijn hoofd, maar het lukt me niet om het nu te declameren. Je krijgt het straks mee.”

„Ja, ik ben een gevoelsmens”, verklaart Daan Manneke ten overvloede. „Ik ben buitengewoon emotioneel. Dat is vaak lastig. Maar ik ben niet sentimenteel, niet huilerig, hoewel tranen wel heel dichtbij zitten. Maar bij de Matthäus Passion bijvoorbeeld krijg ik kippenvel van vreugde.”

Een gesprek met Daan Manneke kan niet anders dan intensief zijn. Hij is zo'n man die met bijbel en psalmen is grootgebracht en oppervlakkigheid schuwt. Als componist koestert hij een leven lang zijn inspiratiebronnen. Poëzie, literatuur, muziek, ja eigenlijk alle kunstgenres zijn voor hem eerste levensbehoeften geworden.

We praten in de woonkamer van zijn monumentale woning aan de Baronieaan in Breda. De grote bierglazen waaruit we water drinken, verraden een bourgondische inslag: ze zijn van Leffe en Wieckse Witte.

- *Doet het iets met u, 70 jaar?*

Luid lachend: „Het is mijn groot geluk dat ik een goede gezondheid heb. 70 is gewoon een cijfer, een mooi cijfer met die 7 erin.”

- *Gaat u ooit met pensioen?*

„Nee, het houdt pas op als ik tussen die zes planken lig. Ik ben vorig jaar gestopt met lesgeven. Maar ik heb nu een heel nieuw koor; met Cappella Breda ben ik onlangs bij nul begonnen. Iedere dag componeer ik. Soms stelt het niks voor. Voor ieder kind dat geboren wordt of een ander feest schrijf ik een gelegenhedsdingetje.”

- *U woont al decennialang in Breda en in*

Amsterdam, maar u hebt uw liefde voor Zeeland, uw geboortegrond, nooit verloren.

„Zeeland is een provincie met veel ruimte en een veelsoortigheid van typen landschappen en mensen. Het is een archipel. Ik heb wel acht van mijn stukken zo genoemd. We hebben jarenlang een vakantiehuis gehad in Yerseke, waar mijn vrouw vandaan komt. Nog steeds is er geen vakantie, geen seizoen dat we er niet komen. Ik heb er ook jaren gewerkt, op de Terneuzense muziekschool en ik heb er diverse koren gehad. Ik voel me het meest Zeeuws-Vlaming.”

- *Wat betekent voor u het begrip 'thuis'?*

„Dat is mijn gezin. Ik ben dol op mijn kinderen en schoonkinderen. Kern voor mij is de familie. Ik voel me als musicus door hen begrepen. Het is mijn meest interessante publiek. Ik vier het grootste feest als mijn familie thuis is. Ik huur regelmatig hotelkamers of een huis om dat grootste feest te vieren. Wat kinderen meebrengen is heel opwindend, het literair-artistische aspect. Het zijn alle zes muzische mensen.”

- *U woont bijna veertig jaar in dit huis in Breda. Wat betekent Breda voor u?*

„Ik ben van 1985 tot vorig jaar ingeschreven geweest als Amsterdammer. Maar Breda is een bourgondische plek: dat centrum met die immense kathedrale kerk, waar ik heel vaak even binnen loop. Breda is een flamboyante stad, waar ik heel veel vrienden heb, onder andere van Cappella Breda, het kamerkoor dat ik als een van mijn instrumenten beschouw.”

- *Wie zijn uw voorbeelden?*

„Stravinsky. En in een adem Messiaen. In Nederland vind ik Ton de Leeuw onvertroffen, een leraar die meeresoneert.”

- *U noemt uw beroemdste tijdgenoot Louis Andriessen niet?*

„Andriessen zat in het Haagse circuit, daar had ik geen verwantschap mee. Ik ben niet zo politiek geëngageerd. De Haagse school is een andere bloedgroep.

Louis Andriessen is veel bekender dan ik. Hij komt uit een dynastie, ik kom nergens vandaan. Bovendien hoef ik niet zo vreselijk internationaal. Die gulzigheid heb ik niet. Ik ben behoorlijk kleinschalig. In mijn eigen biotoop wil ik mijn plek innemen.”

- *Guido Gezelle is uw favoriete dichter?*

„Historisch is dat een apart verhaal. Ik kom uit een streng orthodoxe protestantse familie. Gezelle was een roomse priester. Toch was Gezelle er altijd. Door zijn natuurlyriek, zijn prachtige taal, poëzie over het leven met zijn Vlaamse aspecten en boerenmystiek. Ik ken nog altijd twintig van zijn gedichten uit mijn hoofd.”

(Ontroerd) „Wekelijks lees ik in dat oeuvre. Vreemd dat dat zo met de jeugd verbonden blijft.”

- *Wat hebt u met literatuur?*

„Poëzie heeft een intensiteit waar je stil voor moet gaan zitten. Mijn vrouw is neerlandica. Wij houden ook erg van literatuur: de Russische literatuur en Vlaamingen. We vertoeven er in.”

- *Hoe toegankelijk is uw werk?*

„Behoorlijk toegankelijk. Het gaat altijd over processen, wegen, veelsoortige dingen die met elkaar onder één kap kunnen, de archipelgedachte. *Babel* is een van mijn meest omvangrijke stukken, maar alle stukken zijn eigenlijk ruimtelijk. Dat is mijn handelsmerk.”

- *Hoe ziet u uw eigen publiek?*

„Mijn publiek is ook veelsoortig. Ik krijg veel liefde van mijn publiek in Amsterdam, hartverwarmend. Ik ben heel bekend in het land, mensen weten wie ik ben. Mijn stuk *Psaume 121* uit 1962 heeft iedereen gezongen, dat is een soort volkslied geworden.”

- *Valt er goed te leven, van de muziek?*

„Naast drie dagen lesgeven per week zijn opdrachten van het Nederlands Fonds voor de Podiumkunsten, maar bijvoor-

beeld ook van de gemeente Breda altijd een belangrijk deel van mijn inkomen geweest. Mijn werk wordt heel veel uitgevoerd en daarvan krijg ik royalty's. Ik heb altijd stukken gemaakt die in de praktijk een functie hadden. Het is door iedereen uitvoerbaar. Daarvan ben ik nu aan het oogsten. *Babel* bijvoorbeeld gaat komend voorjaar voor de zevende keer. Het is een echt festivalstuk geworden. Ik kan daar heel goed van leven.”

- *U wordt door iedereen die u kent een bourgondiër genoemd. Is dat omdat u wel eens een Belgisch biertje drinkt?*

„Nee, het is veel meer. Het is een rijk soort levensgevoel met veel vreugde. Ik kom uit een hele fatalistische godsdienst, waar ik niets mee kan. Ik heb er via de Statenvertaling wel een rijke taal van meegekregen. En een zekere ernst voor het heilige, het huiveringwekkende. De katholieke muziek heb ik omarmd, niet het geloof.”

- *Wat betekent spiritualiteit voor u?*

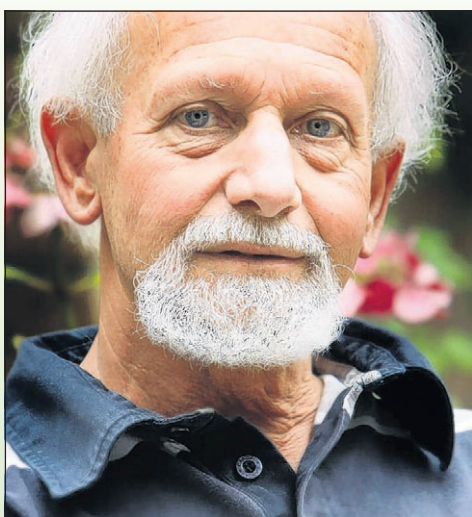
„Dat is voor mij het meest overstijgende wat een mens tot mens maakt. Het hier en nu. Spiritualiteit is een besef van zaken die zoogdieroverschrijdend zijn. Het besef van een wereld die je niet kunt duiden.”

(Ontroerd) „Ik zal je een gedicht van Guido Gezelle meegeven.”

Adoro te

*'k Aanbidde U, groote God,
onschrijfbaar onbeschreven,
en onbegrijpelijk, 't en zij alleen
van U, die al dat was, dat is, dat zijn zal,
even
begrijpelijk omvat. Mij al te klein
bekenne ik, om iets meer als enkel schaduw
van uw groot licht te zien;
maar, zie ik niet, ik rade U
aan 't werk dat Gij gedacht, gewild hebt en
gedaan,
aan 't Godlijk speur, daar gij
zijt in voorbij gegaan.*

Guido Gezelle



'Componist van de ruimte'

De 70e verjaardag van de Bredase componist Daan Manneke op zaterdag 7 november wordt van 4 september tot 8 november gevierd met een groots opgezet muziekfestival *Hommage aan Daan Manneke*. Het festival wordt georganiseerd door Stichting Babel.

Het festival omvat heel veel soorten concerten, maar ook masterclasses voor orgel, beiaard en compositie, lezingen en workshops. Het volledige programma is te vinden op www.daanmanneke.nl/70jaar.

De opening van het festival is op vrijdag 4 september in de Grote Kerk van Breda. Vanaf 20.00 uur staat een concert op het programma door organist Jos van der Kooy, kamerkoor Cappella Breda en dansgezelschap De Stilte.

Hoogtepunt van de avond wordt de presentatie van het door Hein van Kemenade uitgegeven 'vriendenboek' *Daan Manneke, componist van de ruimte*. Hierin zijn stukken opgenomen van veertien musicologen en vrienden onder wie Gerard van der Leeuw, Wim Arts, Jacques Maassen en Yvonne Né.